

Издази Недјељом.

Цијена:
За ПРВУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.

За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Преплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији „Глас Црногорца“ на Цетиње, а може се и картом унутрим поштом у Котор. Дониеси шаљу се уредништву. Рукописи се невраћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

Позив на претплату

на

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“.

Многим нашијем претплатницима истјече тромјесечна претплата крајем овога мјесеца.

Стога позивамо учтиво њих и све пријатеље нашега листа, који су ради и у идућој четврти овај лист држати, да нам за времена пошљу претплату, да им не би, због касно стигле претплате, који лист од нове четврти изостао.

Цијена је „Гласу Црногорца“:

За ПРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (и за БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ):

На годину 6 фор. а. вр.

На по године 3 ” ”

На три мјесеца 1 ” 50 н.

За све друге земље у Јевропи

Америци:

На годину 20 франака.

На по године 10 ”

На три мјесеца 5 ”

Претплатници из Аустро-Угарске (и Босне и Херцеговине) нека шаљу своју претплату поштанском упутницом на г. Петра Рамадановића у Котор. Нарочито се умољавају претплатници из Босне и Херцеговине, да нам не шаљу новце непосредно овамо у запаћеном писму, за које ми морамо овдје плаћати свагда по 40 до 50 новчића, него нека упућују претплату на г. Петра Рамадановића у Котор, и то поштанском упутницом, која је и за Босну и Херцеговину уведена.

Претплату из Србије на наш лист прима само књижара Велимира Валожића у Биограду. С тога нека се тамошњи наши претплатници изводе за времена с претплатом обратити ма ту књижару.

Претплатници с других страна нека шаљу своју претплату у плаћеном писму на: „Управу „Гласа Црногорца“ на Цетиње“.

Цетиње, 12. Марта 1883.

У П Р А В А

ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.

ЦЕТИЊЕ, 12. Марта.

Од како је отворен у нас први средњи учевни завод, наша *реална гимназија*, од то доба видимо да је наша младеж у необично великом броју нагрнула у школе. У нашој гимназији банкови су пуни набијени ђакова, великих и малих, зелених и скоро бракатих. Са свијех крајева наше отаџбине потегли су сви којима је поле могуће, да се на гимназији нашој спреме за даље образовање. Родитељи усуљивају се што више могу и отклицају од својих уста, само да дједу своју одрже на гимназији.

То је лијеп појав, који мора обрадовати свакога пријатеља просвјете, дакле и пријатеља свеколиког напрежка наше државе. То је појав, који свједочи, да народ наш, и ако није учен и високо образован, ипак зрело и бистро схвата, да је наука сваком од потребе и научен човјек да врједи много у данашњем свијету.

То је истина. Но опет с друге стране порађају се извјесна питања, на која ваља чисто и јасно одговорити и о којима нарочито просвјетна политика наше владе ваља тачан рачун да води.

Питања су та: је ли у стању наша држава, у данашњем саставу

свом, да издржи толики број пера? Јесу ли сви, који су ејели за школки банак, способни да се одрже на њему и да изађу из њега са свом спремом која је нужна за практични живот и за специјална опредјељења? шта ће бити с онијема, који баце перо и књигу на по пута? није ли васпитање, које ће омладина наша добити у гимназији, једнострано а можда и неподесно за Црну Гору?

То су све питања озбиљна и од великога значаја за нас. На њих ваља одговорити јасно и тачно.

Колико се, као што већ рекосмо, радовати морамо толикој павали за школом, толико опет с друге стране морамо се бојати, да ту нема и друге какве примјесе. Бојимо се, да се школа не схвата од свијех као школа, као оно што би требало да је, него као спрема за „господски живот.“ Бојимо се, да се и код нас од школе не начине скале, преко којих се иде у комотну канцеларијску завјетрину и — ништа више! Бојимо се, да и у нас кроз коју годину не буде „више пера него мотика“, више „господе“ него раденика.

Црној Гори нијесу од потребе многа „господа“ него многи раденици, па за то не бисмо ни жељели да се у нашој средини развија голо „господство“ са великим претензијама а с никаквом или врло слабом спремом Црна Гора нема мјеста за такву гошпштину.

Осим тога што је велик број младежи нагрнуо у наше школе, питање је о квалификацији ученика које ваља на око узети. Наша су дјеца, то без хваласања можемо рећи, врло даровита и врло трудољубива. Но баш у том погледу ваља да влада на нашем заводу највиша строгост, јер то ће бити најбоље средство, којим ћемо моћи регулисати просвјетну наставу онако како захтијева цјелокупни састав наше државе. У том погледу препоручили бисмо управи и наставничком тијелу нашега средњег завода највишу и безусловну строгост, нарочито у нижим разредима. За рана, док је још вријеме, ваља одвојити оно што је за школу од онога што није за њу, од онога што ће у школи служити само на зло и себи и својима, а могло би на другом пољу испуњавати своје мјесто да не може боље бити.

Нијесу сви за школу, који еједну за школки банак. Пуштимо ли да сви протрче кроз школу који су се пријавили и уписали у први разред, ми ћемо лијепом временом добити тако звану „учени пролетаријат“, а то је најгора врста пролетаријата; то су људи неспремни, несвршени, половни, а мисле да су у свачему најспремнији и за свашто најспособнији; то су људи најпретензивнији, и због тога вјечито незадовољни, јер друштво не ће да увиди њихове висцерне дарове и пресвјетке способности. Од овијех се обично рекрутују виртуозни кафанске и улчке политике, којима ниједна влада и ниједна система није по вољи, неслави критичари којима ниједно стање ни уређење друштвено није по људи.

Да нас Бог сачува од таквога ученога пролетаријата, а сачуваће нас, ако се сами будемо постарали, да у школу пропустимо само оно што је за школу и што ће из ње изићи способно да испуни своје мјесто како ваља.

Што је за школу, предајмо школи; што је за плуг и мотику, предајмо плугу и мотици; што је за занате,

нек се опаше мајсторском прегачом; што је за трговца, нек иде за тезгу трговачку. Свако је ово занимање часно и дично, кад се врши са знањем и разумијевањем, поштено и вриједно, и свако служи својим дијелом пјелини.

Зло је само, кад се пропусти златно доба младости, па ма то било и у школи, а не научи се ништа, или се не добије таква спрема која је подесна за неко друштво у извјесном степену његова развитка. Шта би могло дакле бити од нашијех младих, који н. пр. не сврше гимназију како ваља, или је сврше па не могу даље на науке или не могу да нађу мјеста у државној служби? Да се врате на своје домаће огњиште, тамо би били само на терет и на досаду својима, јер тамо ваља копати и орати, а они то не умију или их од тога боле грбине, а при том ваља јести, а то још можда господскијех јела којијех нема на селу. Да отиду на страну, свијет страни не треба њихове службе, јер прво у страном свијету гладница је и сувише који сваки час чекају кору хљеба, а друго њихово је знање премалено да би тамо могли заузети поље угледније мјесто. И тако овијем јадницима не би остајало друго него да се упишу у рекруте ученога пролетаријата, на штету своју и своје домовине која од њих никакве фајде нема.

За то колико се радујемо павали наше младежи у школе, колико жељимо да се што више храмова просвјетнијех у домовини нашој отворе, толико опет с друге стране жељели бисмо да наша просвјетна политика буде на опрези, па да се у земљи нашој из онога што је највиша благодет у свијету не створи расадник за оно што је свуд у свијету права биједи и напаст, а то је: учени пролетаријат.

Та опрезност биће највећа на свом мјесту у нашем средњем заводу, ако се ту како при самом пријему ученика тако и при оцјени њиховој у првим разредима буде поступало, разумије се вазда правично, али вазда и с највишом строгашћу.

Дунавски уговор.

1. ов. м. саопштио је у доњем дому енглескога парламента лорд Фицморис закључења дунавске конференције у Лондону, која су састављена у форми међународнога уговора и гласе овако:

1. Надлежност јевропској дунавској комисији проширена је од Галаца до Брајиле.

2. Пуномоћије дунавској комисији продужује се на двадесет и једну годину, од 12. Априла 1883 године па до истека те периоде. Њено пуномоћије продужаваће се љубељки на рокове од три године, осим ако која странка на годину дана прије истека тог термина изјави намјеру, да ће предложити измјене у уређењу или у пуномоћију дунавске комисије.

3. Јевропска дунавска комисија не ће фактично вршити надзор над оним дјеловима Килије-Дунавца, који са обје обале припадају једној од прибрежних држава тога рукавца.

4. Што се тиче оног дијела Килије-Дунавца, који тече између руског и румунског земљишта, за њега ће важити она правила која важе за Сулину, а стајаће под врховним надзорима руског и румунског члана јевропске дунавске комисије.

5. У случају да Русија или Румунија буде предузела какве послове ма у ком пристаништу Килије-Дунавца, морају се планови за тај посао подијелити јевропској комисији, да се испитају да ли како год не уде осталим Дунавцима по којима се плви. Радови, који су извршени на Чатаљу од Исмајлије, примуће се на рачун јевропске дунавске комисије и остаће под њеном контролом. Ако се између руских и румунских власти и јевропске комисије

изроди несугласица у мишљењу о плановима или се то догоди у крилу саме комисије о ма ком раду на Чатаљу од Исмајлије, који би се хтио да прошири, онда ће се такви случаји непосредно подијелити силама.

6. Русија не ће искусити никаква ограничења у своме праву, да узима дажбине за покривање трошкова око радова које је она предузела; али у цијелим заштите узajамних интереса пловидбе на Сулини и Килији-Дунавцу, руска ће влада извјестити владе заступљене у дунавској комисији о регулативама за дажбине које ће она узимати за пловидбу.

7. Правила за пловидбу, подунавску полицију и надзор, које је јевропска комисија, потпомогута од заступника Србије и Бугарске, поставила у сједници од 2. Јуна 1882, усавајају се за пругу између Бердана и Брајиле.

8. Сви уговори, конвенције и погодбе, које се односе на Дунав и његова ушља, остају и даље у снази у свима оним опредјељењима, која нијесу укнута или измијењена оним стипулацијама.

9. Овај уговор ратификоваће се у Лондону и ратификације ће се измјенити кроз шест мјесеца а по могућству и раније.

Уз дунавски уговор прихватила је лондонска конференција, као што је познато, и протокол, који имаде једнаку важност као и сам уговор. Тај протокол садржава слиједеће изјаве:

1. Има се сматрати као углављено, да агенти јевропског повјеренства у сврху своје информације могу провистити по килијском рукаву и његовим ушљима.

2. Има се сматрати као једногласно закључено, да ће именоване бугарскога делегата у мјеновитом повјеренству имати одобрити вноса порта.

3. Уставне чланак 13, 14, 15, 16, 43, 44 и 45 правилника за дие ријеке међу Берданом и Брајилом не смије се тумачити тако, да би тиме на уговорима сила с обале државама основана права консуларне јурисдикције у погледу бродова њихове земље била ограничена на корист локалне области.

Осим тога ваља забиљжити изјаву аустро-угарскога консулара у пошљедној сједници конференције, у којој је истакнуто, да је његова влада за вријеме расправа конференције дала озбиљних доказа својег сусретања, одрекао се двоструког гласа у румунском повјеренству, прихватио захтјеве Румунске односно одејека ријеке и учинив концесије у именовану подназорника. Одговор на ову изјаву дан је 2. ов. у румунској комори, где је министар-пресједник на једну интерпелацију одговорио с увјеравањем, да Румунска не држи, да је вежу лондонски закључци. Министар-пресједник поновио је слиједећи дан у сенату ову изјаву, те јој је додао: Конференција установила је шестмјесечни рок за ратификацију њезиних закључака и за њихов прихват са стране обалих држава, али Јевропа нека знаде: да за шест мјесеца, као ни данас, у Румунској не ће никога бити, који би у том питању имао други начин мишљења, него је онај, који су недавно парламенат и цијела земља тако јасно изјавили. Флореско — вођа опозиције — тако изјавио је, да ће се све странке склопити у једну једину народну странку, ако удари критичан час.

Политички преглед.

Лондонска конференција за уређење питања дунавског, која је већ четир недјеље на свом задатку радила, свршила је свој посао у суботу 10. Фебруара, а у понедјељник 12. т. м. влада енглеска саопштила је парламенту закључења конференцијска, која су састављена у облику уговора, те их и ми на другом мјесту овога листа доносимо.

Као што се види из тога уговора, главно је било, да се ријеше два питања: прво, хоће ли се продужити пуномоћство јевропској комисији, која већ од више година постоји на доњем Дунаву испод Галаца, којој пуномоћство истјече ове године? Конференција је продужила пуномоћство тој комисији још за 21 годину, дакле имала би трајати у власти до 1904 т. м. Другим ријечма слобода пловидбе и доњем Дунаву стављена је под гаранцију Јевропе још за 21 годину. Зна се, да

се до сада могло пловити само по једној рукави Дунавском, и то по Сулини. Русија, која има у власти рукав килијски, тражила је да може прокопати тај рукав и учинити га пловним, како би могла преко њега одржавати саобраћај са својим морским пристанима а нарочито с Одесом. Конференција је увидјела, да ништа није правичније него то што Русија тражи, и за то је под извесним условима, који не могу Русију ни најмање стјешњавати, пристала на захтјеве њене.

Између Бердана, гдје престаје земљиште аустро-угарско, и Галаца, гдје почиње мартини Дунав, комисија јевропска није извршила никакве власти. Румуњска, која на том дијелу Дунава има у власти цијелу лијеву обалу, није хтјела да преговара ни с ким другим него с Србијом и Румуњском као с прибрежним државама. Аустроугарима је хтјела да исклучи, јер ова нема ниједне педи у својој власти на тој страни. Но Аустроугари се на конференцији живо заузела за своје трговачке интересе, које има на доњем Дунаву, наводећи како би пролаз њен трговачки промет и њене сточне железнице, ако би била искључена са доњег Дунава. Конференција је била великој неприлици, не знајући како ће адоволати Аустроугарима која се позивала на своје интересе, а онда да не увриједи Румуњску која се такође позивала на своје интересе и сувише на правичност. И тако је дошло да се надзор над пловидбом по том дијелу Дунава повјери мјешовитој комисији састављеној из делегата три прибрежне државе, за тијем из делегата аустроугарског и из једног члана јевропске комисије одређеног по азбучном реду, али да се при томе свагда прескочи име Аустроугарске и Румуњске, тако да ове не могу имати по два гласа у мјешовитој комисији. Осим тога конференција је пристала на подјелу Дунава у одејке, онако као што је Румуњска предложила, и пристала је да прибрежне државе могу са свијем независно именовати и држати своје поднадзорнике, само ће мјешовита комисија именовати главног надзорника.

То је у главном што је закључила конференција лондонска. Румуњска су већ изјавила да вијесу задовољни с тим закључцима, да их неће усвојити и да за њих не важе. Но томе сва рађања конференцијска остаје заудан постој, јер нико неће хтјети да присиљава Румуњску да ирама што неће.

У Паризу су били у великом страху како ће протећи 6. Марат, дан проглашења комуне. Вође анархиста и комунада огласили су да ће тај дан чинити велике перере и побуне, а с тога се и влада француска постарала да бунтовнике дочека како ваља. Цијела царска посада била је стављена на ноге; војска је заузела сва јавна мјеста и пролазе с обе стране Сене; републиканска гарда коњаничка и пешачка појела је била све булваре, а при томе је проглашено да ће се примјенити строги закон против бунтовника од 1848.

Ове енергичне мјере учиниле су без сумње добру усугу француској републици, јер је 6. Марат прошао на миру не само у Паризу него и у цијелој Француској, изузимајући нешто мало совачке граје која је у великим варошима обична.

Један од најзнатнијих државника Грчке и један од њених најбољих грађана умро је 28. пр. м. Вијест о смрти Комундуроса није дошла из ненада; има већ дуже времена, како се по новинама збори

ИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

ХИГИЈЕНА ГЛАВЕ.

Од

Дра Павла Мантегаце.

(Прјевод с таалијанског.)

Паставак.

Једној госпођи, с тога што не удјелила милостињу неком просјаку, прорече овај да ће она за шест мјесеца умријети. То је њу тако застрашило да је за шест мјесеца збиља умрла.

Исто тако наша Елментје и краљ Франц Лијени, којима је велики мајстор Храмовника запријетио, да ће наћи пред суд божији, прва за четрдесет дана, а други послје једне године, заједно умријеше у том року.

Ја имам једног пријатеља, који једино силом убразије може осјетити бол у ма ком дијелу тијела, на који упре своју палцу. Познајем онет другог једног, који осјећа сваки бол, о којем чује причати.

У Коненхагену 1750 године неки лекари, да би проучили моћ убразије, израде, да неки зликовац, који је осуђен био да погине на точку, умре мјесто тога од хеморагије. Вежу му очи и бодну га мало руке и ноге, на вјонатаки удесише му ш-

о неизлечивој болести старца који је већ ушао у дубоке године. Њему управо има да благодари Грчка за анексију Тесалије и једнога дијела од Епира. Он је издржао дугу дипломатску борбу док је тај резултат постигао. Он се свагда страсно заузимао за све што служи интересима грчким и свагда је он био први кад је ваљало бранити те интересе. Он је више пута био министар-председник, јер ваља је био позиван, кад је ваљало рјешавати какав велики и тежки задатак. Краљ Борђија имао је у њему поузданог слугу, премда је Комундурос ваља више цијенио ствар отаџбине него личну милост владаоачеву. Велики му је пријатељ био Гледетон. И суеједна Италија била му је наклоњена, као што се видјело на берлинском конгресу и приликом уласка грчке војске у Арту и Воло. Његово је име неразуљичко спољачао с другим устанком Грчке. Он се од претог адвоката успео до министарске столице. Њега држе у Грчкој за „грчкога Кавура“. За губитком његовим жали цијела земља. Погрбен је с највећим свечаностима о тронку државном.

Код браће наше у Војводини опажа се покрет у корист што скорније сазивања српскога народног сабора. У то име окупили су се сви Срби заступници на угарском сабору и представили су угарском министру-председнику као депутација с молбом да се састанку сабора на пут не стаје. Ту молбу разложи је један од чланова депутације овом бесједом управљеном на угарског министра-председника:

„Ваша екселенцијо! Пошто српски народно-крвени конгрес од године 1879 због своје одгоде није могао довршити расправе, које се односе на црквено устројство и управу, те је већ тада изјавио кр. комесар, а доцније уследило вишекратне претставе и ваша екселенција, да ће се сазвати конгрес, да настави прекинута савјетовања, коју су благохотну, природом самих расправних предмета оновану бригу високе владе исповједници српске цркве са осјећајем најунутарњије захвалности на знање узели, знајући добро, да од утврђења и изведења устројства напредак или назадак цркве зависи.“

Но та оправдана нада исповједника српске цркве није се испунила и то из узрока, што су међутим напустили неочекивани догађаји, то јест умјерене блажено почившег патријарха Ивачковића и наменоване администратора, те је уследило тога изостао сазив сабора; а године 1881 одржавани конгрес био је ограничен једино на избор патријарха и није му дозвољено било, да своје тегобе поднесе и да настави расправе, које су године 1879, отпочете, али за тијем прекинуте.

На нашу највећу жалост били су овдје наведени кобни догађаји од тешиког ушлица за нашу љубљену цркву, јер се у стадију развоја автономно устројство није могло органично, ни у појединим ограницима управе спровести због сметајућих препрека, које су се изведењу том на пут стављале.

То већ по себи самом суморно стање православне српске цркве постало је још неспосније тиме, што је епископски синод употребио данашње изимно стање, на је у најновије вријеме поднио високој влади споменику, којој је пошљедња цијел — ако смо добро извјештени — уништење најважнијих установа у уставу наше цркве и искључива превласт хијерархије, смјерана да се оспује на развалинама тога устава.

То дјело епископског синода и садр-

тање, као кад би му крв из жила текла. Не потраја дуго а зликоваца спонадне епикопе, хладан зној и конвулзије, те за два часа и по издахне, и ако ни кани крви не бјеше изгубио.

Тма људи има, што бљуду, чим виде другога бљувати, или кад им ко прича о бљувању.

Један инглески лекар дуго је лијечно неког човјека од парализе језика, али му не бјеше лијека. Једног дана хтједо лекар окупати неку нову справу, коју је сам изумио и од које се многом добру надао. Прије по што ће започети операцију метне болеснику у уста клинички термометар. Овај уобразивши да је то она справа, која ће га изабавити, стаде викати занесен радомљу, да може вретати језиком, да је са свим оздравио.

А коме није позната историја шдула начипњених од средине хљеба, које према потреби и отварају и затварају и успављују и болове ублажују и што год хоћеш?

Шта је то говор? Откуд долази? Шта хоће? Како постаје тај чудесни појав, којим можемо за мало тренутака своистити некоме вјерну слику онога, што се збива у најдубљим кутковима органа мисли? Како проистичу она звуци, који на усне доносе мисли са њиховом плодношћу, страсти са њиховим жаром? Звуци, који могу убити

кај поднесене споменице изазвао је највеће узбуђење и гнушање у грудима вјероисповједника, те смо с тога обзиром на све те прилике и народни расположеј припуњени да извјесно: да ће у нашој љубљеној цркви највеће неприлике наступити, ако се онет не усостави у српској православној цркви историјски развијен поредак и онд стање, које постојећим законима одговара.

Знамо добро, да је ваша екселенција о том жалосном стању наше цркве преко својих органа извјештена, но и то знамо, да ће ваша екселенција вољна бити, да удостоји високог обзира све, што кажемо и што ћемо казати, и да ће наше бриге и напоре, које овом приликом изражавамо, на вагу метнути, јер ваша екселенција по своме положају може увјерена бити, да нас овомо није довео какав приватни интерес, него дужност, да вашу екселенцију о жалосном стању наше цркве довољно обавијестимо и да потпуно истину кажемо.

Из свега јасно излази, да је журно и преко нужно, да се наведено устројење у црквеној власти и управи што прије доврши и изведе;

пошто је даље најватренија жеља српског народа, да се конгрес на ту цијел сазове;

пошто је напошљетку у интересу наше цркве као и саме државе, да се устројство у границама закона од конгреса уз потврду државне власти утврди;

обзиром на све те неопрецивине чине извјављујемо још једном, да преузимамо одговорност за све наше тврдје, јер знамо и увјерени смо, да вјерно изражавамо осјећања и жеље наших једновјерника.

Према реченом нацртали смо вјерно стање наше цркве, уједно смо пут и начин означили како би се зло излијечити могло и требало, и пошто се наша молба на закону оснива, надамо се поуздано, да ваша екселенција као извршилац закона и пријатељ аутономије неће допустити, да српска православна црква у свом историјском развитку спријечена и у својим аутономним правима скраћена буде.

Овом приликом не можемо пропуштити, а да вашу екселенцију с поштовањем не опоменемо на то, да је конгресу од год. 1879 због његова усјешна дјеловања највише признање подијељено, и да је конгрес од год. 1881/82 у веома тежким и критичним приликама показао потпуног такта, што с једне стране ујемчује аутономну способност српског народа, с друге пак у свако доба доказану лојалност.

Као вјерни синови ове отаџбине и као одушевљени чланови своје цркве молимо дубоким поштовањем, нека ваша екселенција дозволи, да се српски православни народно-крвени конгрес што прије, на име у смислу саборског устројства у времену између укреса и духова ове године сазове.

Изражавајући нашу наду, да ће сакупљеном конгресу поћи за руком, да тегобе излијечи, противности изравна и у опште све учини, што благо цркве као и интерес државе захтијева, слободни смо, да своју молбу још једном високом обзору ваше екселенције препоручимо.“

Као што сада у „Шестер Лојду“ читамо, министар-председник примио је ту бесједу која је и писмено предана с том примједбом, да ће молбу посланика потанко проучити. Претходно пак може већ сада изјавити, да ће влада своју одлуку у српској црквеној ствари учинити са становишта постојећих закона, привилегија и историјског развитка српске цркве с обзи-

ра изабавити, распалити мржњу или љубав, обожавање или презирање?

Не бјегте се. За вашу љубав одољећу искушењу, које ме наводи да одговарам на сва ова питања. Казаћу вам само нешто мало о хигијени говора.

Говор је дјело мозга и душевника. С тога кад говоримо, ми у један исти мах употребљујемо и органе мишљења и органе дисања.

Колико је различна подобност говора и у људи из једне исте земље? Једни говоре тако тешко, да ћује, кад год им се може. Другима је опет неодољива потреба говорити што више. Тосканели, на примјер, разболело би се, кад не би сваког дана бар два часа говорио, и то вичући што може гласније. — Било је више посланика у инглеском парламенту, који бјесјећаху пет, шест, до девет часова без престанка. Али нико ваља није надмашао Мак Клаура, посланика инглеске насеобине Венкаувер, који је бесједио седамнаест часова, како би спријечено, да неки законски приједлог не буде примљен до распушта скупштине. Ко је заплетен у говору и коме се од говора брзо уморе груди, треба да се вјежба гласним читањем, и то постушно сваки дан све дуже. Тим се начином послје неког времена долази до неочекиваног усјеха. Ко је пак од природе тако створен, да буде другар рыбама, тај се мора одрећи дивнога дара рјечитости, па се може тјешити рјечима, што је бесмртни Гибон казао, кад су га изабрали за посланика:

ром на интересе државе, српске цркве и српског народа.

Одговор тај, као што „Шестер Лојда“ увјеравају, учинио је повољан утисак на депутацију, која се растала с министром-председником у нади, да ће на њихову молбу скоро и повољно ријешење шљедовати.

У италијанској народној скупштини вођена је ових дана врло интересантна дебата о спољашњој политици садашње владе у Италији. Опозиција, а на име крајња левница, оштро је критиковала владину спољашњу политику, и неки су мислили да ће тиме пореметити добре одношаје између Италије с једне и Аустро-Угарске и Њемачке с друге стране, али су се у томе љуто преварили, јер при крају дебате узе ријеч министар спољашњих послова Манчини, те у бесједи, која је пуних пет сахата трајала, побио је разлоге својих политичких противника и изјавио је, да моментано ништа није у стању да поремети одношај Италије према Аустро-Угарској и Њемачкој. До сад нико још није у парламенту тако отворено и одоудно устао против партије „Иреденте“ и тако јавно открио њене крајње и праве намјере, као што је то учинио министар Манчини у комори. Већина италијанске народне скупштине одобрила је владину спољашњу политику, а бесједа Манчинијева, која ће без сумње са великим задовољством бити примљена у Бечу и Берлину, још већа је учврстила добре одношаје између Италије, Аустро-Угарске и Њемачке.

Д О П И С И.

III. НИКШИЋ, 25 Фебруара. — (Ешто оштедњи и нашим обичајима). Два српска листа, у једно исто доба, дадоше ми повода, да и ја коју оштедњи и обичајима нашим прозборим. Један од потоњих бројева „Гласа Црногорца“ у цијелом уводном чланку збори оштедњи — како је она у опште нужна. Ми добро жељимо да се хоће тај лист заузети и више и опширније за то, да ту ствар разјасни и свестрано изнесе пред наш народ, што би од велике користи било, т. ј. ако се та његова мисао и на народно стање односи. (То се разумје. У. Гл. Ц.).

Други је лист „Српско Коло“ бр. 6. са дописом из Керестура у Бачкој. Ту се наводе народни обичаји због којих народ немилице трони своју тековину и материјално пропада; а нарочито се израдио о српским свадбама, наводећи луде усне расходе о свадбеним весељима, које људи и преко своје воље чине само за то, што је то обичај народни, па човјек не може од срамоте да излази из њега. На то је дописник изио изврени лијек тој болести — у својој општини, а ево тог лијека:

— „Хвала Богу, г. Уреднице! у нашем селу стаје се на пут овој несрећи. Наша је општина сама себи ставила обвезу у том погледу и уговорено је: да се женидбе морају обављати најпростије и скоро без икаква тронка. Дође момак с кумом и старим сватом по дјевојку, одведу је у цркву и вјенчају се, пак ту је све. Не смије бити музике ни никакве галаме (калабука). Ко се неби хтио покорити овоме општем закључку, мора платити 50 фор. глобе.“

Као што видите ту се обистинила пословица српска која вели: Јаче село од сватовца!

„Пошто сам се неко вријеме тјешно варљивим надама, увиђавност ме на пошљетку осудила, да се задовољим скромном улогом нијема човјека. Ни природа, ни ваештање нијесу ме наоружале биле силовом духа и говора.“

Vincentem strepitus et natum rebus agendis.

(Што надаикује буку и рођен је за посао).

Гордост је увећала моју планљивост, а чак је и усјех мога перу учинио да сам мање жељно тражити и усјех говора.“

Сретним људима, који могу тужити за заносном славом рјечитости, па било то у скупштини, на предикаоници, у судници, на катедри или на јавној говорници, посвећујем ова два дивна навода:

„Права је рјечитост у томе, да се каже оно што пристоји извјесним приликама, да се свако осјећање и свака мисао осветли еходном бојом; једном ријечи да се свака ствар искаже, онако као што је треба исказати.“

Mirabeau.

„Гомила људи, којој се бесједи, то је неки трножак. Човјек стоји исправљено, тако рећи, на врхунцу душа, под ногама му је комешање људских срдаца.“

V. Hugo.

Зар се у овом погледу неби могли и други Срби на нас угледати?

Захваљам дописнику што је ово објавио, као и општини његовој на њеном свјесном закључку. А то је познато, да би ваљало и добро било то да се сви на то угледамо, јер је свадба најраскошније весеље код Србина гдје се не смије штедјети — због обичаја! Што се тиче шкољдљивих обичаја — они падају пред просвјетом — ал' би неки још који вијек остали, ако на то и власти неби пажњу обратиле.

Имећу других весеља најраскошније су свадбе.

Од раскошлука по свадбама у неким мјестима — укинуте су по неке ствари, али у опште стоји по старом обичају. Дјевојку удадбеницу ваља што боље спремити. Данас — скоро то теже иде него прије 40 година. Данас се на моду гледа, па и сиромашка кћи хоће свиту (чошу), свиду, срму и злата — макар мало. К томе се задржало нешто и старијег обичаја, као сребрних пасова од 30 до 100 талије-ра и т. д.

Свадба је дакле најлукузније и најштетније весеље. Свака свадба упропашћује по два сиромашка дома. Потоних свадбених дана био сам очевидач дуплог свадбеног весеља. Један оvd вр'о и поштован грађанин (земљед. стања средњег), прошле јесени удао је једну — а с копцем Јануара двије кћери. Веселе је било мирно ма и обилато у првом реду. Кћери је удао за добре људе који су кадри били довести по 30 и до 50 свата, који су сви добили од дјевојке по фину кошуљу на дар. Ове двије вјенчате су један дан. Код очине и мајчине куће бјеше преко 90 душа које су дочекале и служиле сватове. Једни пак сватови оставише сваки по дукат ћесарски на триезу охлен дјевојку поведоше (у Дробњак), а домаћин опреми им за пута на сваке 10 овна печена и мијех вида. Њих 3 свадбе (удадбе) мислим да су га стаде на 1000 фор. То није све он крив — по више обичај кога се ваља — држати. Људи знаду за ону пословицу како је неко негда рекао: „Девет пута ми је кућа горјела“ што значи да је удао 9 кћери. Дакле власт ваља да стаје на пут убитачним обичајима као што су свадбе које су хиљадама домова упропастиле. Толико о свадбама у наше крајеве.

Неће сувише бити да речем двије — три о јавкој зими међу нама. Како је раније било јавили смо, — а од нове године јаки су мразови и већи шњегови све с вјетровима. Особито око 20. ов. м. дувао је особито јак вјетар — сјевер који је за три дана доста штете починио. Шње марвене и њако је оскудно било а овај је вјетар много у ваздух дигао, а тако и кућа раскрио и кров многим уништио, а понегдје се и палевоине десило. Иза вјетра окрену снјега и брзо нападе до колена у вароши. Ако не буде раног прољећа, мука ће бити за израчу сток. Данас је сијено необично скочило са 6 на 16 цванцика товар. И нема га.

Домаће вијести.

ЦЕТИЊЕ, 12. Марта.

У четвртак на вечер стигао је из Скадра глас на Цетиње, да је тамо Стеван Врбица од једне руље Малисора мучки убијен. Малисори су га чекали у засједи код догане. Било их је на број 17. Кад се покојни Стево вратио из казара и пошао

Читање у кругу своје породице спада у најскромнија, али и најслађа уживања говора. Дивно је то исказала Санд:

„Мало ми је наслада познато тако слатких, тако достојанствених и тако пријемљивих, као што је радити рукама ма који посао, док вам какав мио глас чита просто, без усљености и без надутости неку лијену и добру књигу.“

Отац Стјуарта Мила велику је важност полагао на начин гласна читања свога сина, па га је дуго и стрљиво сам учио тој вјештини, обраћајући нарочиту пажњу на удешавање гласа.

Учите и ви своју дјецу тој милој и красној навизи. Нека вечером сваки од њих редом гласно чита у топлим гнијезду своје породице неколико страна какве добре књиге. Тиме ће им постати срце питомије, плућа јача, а глас извјезбан за подесну пријатност у говору и разговору.

У многобројне бијеле људске патологије долази и муцање. Демостен се излјечио од муцања међући шљунке у уста. У кога је тај недостатак незнатан, може га се отргнути приклањајући језик уз ненце, кад нешто не може лако изговорити. Диптер је излјечио од муцања једног младог адвоката тиме, што га је вјешбао у пјевању простих мелодија сличних речитиву у операма, али тако да се морао строго држати музичког такта.

к мосту на Бојани, а то је било на једну уру по подне, Малисори га дочекају и с тећа онаје на њега сви. Смртно рањен од толиких балота потегне покојник за свој револвер, али крволоци арбанашки притрче к њему и још га онако издишућег неколиким метцима из револвера притуку. Струка, коју је покојник носио, прорешетана је са страг на шест мјеста. Кажу да су низами тобож пуцали на зликовце, али — за дивно чудо! — нијесу могли ниједнога погодити нити икојег ухватити. Тајело покојниково пренесено је на Цетиње и стигло је овамо у петак пред подне, гдје је положено и опојано у стану г. војводе Маша Врбице, брата покојникова. Многобројни свијет, у највишем огорчењу и раздрањењу, шњего се око куће г. в. Врбице, давајући израза колико својој жалости за честитим покојником, толико и гвеву и гуњању свом над тако подлим крвничким дјелом. По што је тијело покојниково било опојано смјештено је на кола и уз многобројну пратњу чиновништва и народа из свијех редова пренесено на Његуше, гдје је у фамилијарну гробницу положено. Гаја била земља црногорска покојноме Стеву!

— Краљевско-талијански заступник на Цетињу, г. Дурандо, стигао је у прошли четвртак на Цетиње.

— Ове зиме зло и наопако с в р е м е н о м! Иначе се снјегу радујемо, кад нам донесе Божић на бијелу кову, но овога пута благослов се божи и сувише излијева у облику бијелого прамења, које нам као бијелим покривачем већ предуго застире наша поља и ливаде, брда и долине, па не само да их застире него их буквално затрпава таваном мјестимице од по два метра дебелјем. Тек што смо се почели надати ове недјеље, да ће нам јук колико толико бити на помоћи да се снјега смакне и однесе, а ево од ноћас нови снјега навали падати како је Богу воља! Ако ово падаће не понусти до сјутра, опет ћемо бити затрпани идуче недјеље као што смо били и прошле. Комуникације ће се сирјечити, радње ће стати, а стока наша гинуће највише без хране. Окрените Боже на боље!

Књижевност.

ПРЕНОС КОСТИЈУ БРАНКА РАДИЧЕВИЋА.

О овој теми се већ много пута писало и говорило, али увијек без усљеха; ову идеју прихватило је већ више генерација српске омладине, но свагда је она, из разних узрока, неизвршена остала; ову пошљедњу жељу нашег тениалног pjesника цијело српство поштује, па ево данас је већ тридесет година, како му кости, удалене од српства, за које је он живио и радио — у туђини бораве. Неблагодаран бити својим заслужним мужевима, значи недостојан бити таквих. На да ли ће и српство да грши таква пребацивања? Не, никако! — „Још ове се године морају пренијети Бранкове кости; — на Стражилову се мора прославити тридесетогодишњица Бранкова“ — то је данас девиза бечке омладине, што се око друштва „Зоре“ концентрисала, а то је свакако и остале срп. омладине, којој је Бранко пјевао.

Већ само поштовање према томе великом pjesнику мора нас одушевити да му скромну жељу извршимо; — но кад још додамо, да већ 30 год. борави у туђини, а то је — по овдашњим државним законима — пошљедњи рок за ископавање

Једна госпођа из Америке, која се зваше Ли (Leigh) хваљаше се 1827 године проналаском нове методе за лијечење муцања. Псдупре је својом препоруком славни Мецендај, те се она на далеко прочује. Тај њен метод дуго времена бјеше тајна. Доцније се тек дознаде, да се цијело лијечење састоји просто у томе, што болесник мора говорити напукавши језик што дубље у стражњи дио уста и уврвни његовим врхом у ненца.

Од прилике у то исто доба љекар Декорнак, Америчанин, пронађе начин лијечења, који се састоји у томе, што болесник мора удахнути што више ваздуха, прије но што ће почети изговарати тешке ријечи и реченице. Кад се овом начину дода још и повлачење језика и упирање њиме у ненца, онда се долази до дивних резултата, нарочито пак кад се свему томе придружи ритмичко читање и пјевање.

Г Л А В А С Е Д М А .

Блажени снел! Слатки, тихи апфеле ноћи, што склапаш уморне очи од ирашињава свјетлости у бурној радионици живота. Благим твојим дахом ти уљубаш човјечије срце у тихом забораву укуе, страсти и зала, што нам живот трују. О мили снел! Ти успављујеш радост, да би се свјетлија и живља пробудила; ти успављујеш тугу, да би мало мира нашао биједни адамов потомак. Сто, хиљаду пута да си благословен, јер ти заносом чаробним оп-

земних остатака; кад узмемо у обзир — најзад — да ће се сан-мирково гробље, дје и Бранко почива, по ријешењу бечког магистрата скорим заздати: то ћемо лако увидјети, да је крајње вријеме, да се кости тог љубимца-pjesника српске омладине још ове године пренесу из Беча у Карловце.

То је побудило „Зору“, да ту идеју, која се толико пута прихватала, али безуспјешна остала — понови; у томе сазвала је она 18. Фебруара т. г. јаван збор цијелокупне бечке српске омладине, без разлике занимања, гдје се једногласно ријешило, да се пренос Бранкових костију преда српском акад. друштву „Зори“, да оно, уз судјеловање и остале омладине још у току ове године цијелу ствар потпуно изврши. „Зора“ се тога драговољно прими и у пошљедној својој скупштини ријешило, да се изабере одбор петорице, који ће се за сва нужна агенда постарати, да се пренос што свечаније још овог љета изврши. Одбор је изабрао и отпочео своје дјеловање, које ће се ради знања и равнања периодично износити на јавност.

Српски народ! Ми смо се чврсто одлучили, да кости нашег најмилијег pjesника још ове године пренесемо у Карловце; не ћемо жалити ни труда, а — по могућству — ни жртава, само да тај свети аманет једном извршимо. Доходак од „споменице прве срп. књиге од Доситија“ — коју је „Зора“ издала — намјенули смо на ту племениту циљ; но и крај добити, којој се са те стране надамо — још нам је нужно материјалне помоћи, а да пренос, достојно великом pjesнику — свечано спроведемо; за то се особито на тебе, драги роде! и молимо те, да нам у том подуху по могућству припомогнеш, да преносом једном у српске крајеве ту светињу, око које ће се синови твоји загријевати за Српство овим жаром, што гори у pjesмама Бранковим.

О прилозима и раду даваћемо јавна рачуна; свијети, унутства и прилози шаљу се на адресу: Petar Despotović Wien (Universität).

У Бечу, 1. Марта 1883.

У име одбора за пренос костију Бранка Радичевића.

П. Деспотовић Јован Татић
председник. перовођа.

1. ИЗВЈЕШТАЈ ОДБОРА ЗА ПРЕНОС КОСТИЈУ БРАНКА РАДИЧЕВИЋА.

1. Умољено је поглаварство карловачке политичке општине, да изда дозволу, да се Бранкове кости на земљишту карловачком (на Стражилову) сахранити могу.

2. Умољен је предсједник постојаног карловачког одбора за пренос Бранкових костију: професор г. Павле Кречаревић, да настоји, да у то име изабрани одбор по ново у живот ступи и да одржава сvezу са бечким одбором.

3. Одаслан је циркулар љачким, пјеваљким, занатлијским и другим друштвима српским, у коме смо им саопштили смјер нашег друштва и позвали их, да га, по силама својим морално и материјално потпомогну. Одбор је ове циркуларе послао на оне корпорације, за које зна, да постоје; ако је случајно која изостала молимо, да се на потписану адресу обрати. — У Бечу, 1. Марта 1883 год.

У име одбора за пренос костију Бранка Радичевића.

П. Деспотовић Јован Татић
председник. перовођа.

Адреса: Petar Despotović Wien (Universität.)

чињаваши живце и мозак сретних и несретних, те си мио прекид у насладама уживања и у мукама болова. Без тебе живот би био вјечна туга или вјечна грозница, без тебе ми се не би могли васпитати за онај пошљедни сан, што се зове смрт.

Мојим читаоцима желим, да им сваког дана послуже снажња и пријатна рада на очи сиће дубоки, тихи и слатки снажњак, што га доводи само неовријеђена хигијена и показано поштење . . . али никако не желим, да их успава читање ових мојих поука.

Сна је функција мозга, којему треба доста одмора да би се опоравио и поткријенио за даљи свјежи рад чула, мишљења, осјећања и воље. Он се управља по неумитним законима интермитентности. Јао ономе, који би те законе погазио! Порупио би живце, мозак и живот.

Тачна физиологија сна још није добро писана. По свој прилици успаван мозак наводи се у стању артериозне анемије, а венозне мале конгестиве.

Чинило ми се, да ћу подићи малко завјесу са те тајне износићи оваку теорију о сну.

Да заспамо потребно нам је најприје одвојити мозак од сваког спољњег чулног утиска. Заклонимо очи, те не видимо; тражимо тишину да не чујемо; укуе и мирне прекину свој рад; избјегавамо осјетне додире наше коже са спољним предметима. Када тим начиним до средшта нервног система дођемо, наше

Телеграми „Гласа Црногорца.“

БЕРЛИН, 8. Марта. — Генерал Каприви наименован за шефа „адмиралства.“

ЛОНДОН, 8. Марта. — Карлингфорд наименован за лорда-предсједника тајнога вијећа. Он ће преузети и дужности министра пољођелства.

ПАРИЗ, 8. Марта. — Поговара се да ће Вадингтон заступати Францеску при крунисању цара рускога.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Нова звијезда на небу српске умјетности.) На будим-пештанској музичкој академији учи се између осталих и једна млада Српкиња, по имену Јерина (Ида) Добринковићаева, кћи пок. Томе Добринковића, негдашњег телеграфиста у Биограду. Г-ђица Јерина навршила је тек 12-ту годину свога живота, а већ се налази у 5 разр. музичке академије, што је први случај, да је неко с мање од 17 година примљен у тај разред. Млада Српкиња једна је од најдаровитијих ученица, а има особити таленат за свирање на клавиру. Г-ђица Јерина већ је неколико пута свирала пред пештанским виртуозима, а прије десетак дана свирала је неколико pjesа пред Фрањом Лиетом, првим данашњим пијанистом у Јевропи. Пештанске новине јављају, да је млада Српкиња својим свирањем очарала све присутне, а особито сједога Лиета, који је послје свршене продукције устао са свога мјеста и брзим пораком дошао до младе умјетнице, те је пољубио у чело и рекао јој: „Ја вам, дијете моје, проричем велику будућност!“ Живјела наша млада Српкиња!

(„Срп. Новине“.)

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Наша браћа Брчељани, који се занимају радом на једној грчкој компанији у Цариграду (Галати), основали су предпрошле године „касицу“ за потпомагање нашег саборног храма св. апостола Томе. Већ прошле године послали су два прељубна свијетњака у вриједности од 100 туркијех лира. Ове године послали су два омиља динна врата, радиоцицу, врло скупоцијене „свете дарце“ и дивне свијетњаке на светом столу. Такође смо добили глас, да ће набавити врло дивна и скупоцијена свијетњака, који ће о своду црквеном висити.

Наша сиромашна црква, на похвалу ове наше племените браће дивно је украшена.

Покретач и највиши поборник за ову племениту циљ, био је г. Стеван А. Поповић, а остали су чланови ове дружине: Андрија П. Иличковић, Нико П. Алексић, Ђуро А. Поповић, Иво Ј. Роловић, Иво С. Бошковић, Илија П. Миљковић, Машан П. Поповић, Лука Ј. Томашевић, Перо А. Ђурић, Васо И. Бошковић, Ђуро П. Миљковић, Радо Ј. Пашић, Перо Н. Бошковић, Нико Д. Алексић, Вуко Г. Иличковић, Јово М. Јовачевић, Јово Д. Алексић, Ђуро П. Поповић, Богдан Н. Иличковић, Андрија М. Поповић, Радо Марковић, Милан П. Поповић, Томо С. Алексић, Саво Н. Роловић, Ђуро Ј. Томашевић, Томо П. Алексић, Нико Д. Роловић, Јово П. Алексић.

струје што подхрањују његове подобности за рад, онда мозак снава.

Да то мора тако бити, може вам доказати и то, што нас лако успављује све оно, што смањује нашу осјетљивост, на примјер: сувише велика хладноћа, опијум, у опште сва наркотична и сва анестетична средства. То бива извјесно с тога што се тиме одузима нервног средштва материјал за рад, који га и одржава будна и снажна. На против кафа, чај, мате, гварана, што све јако снажи осјетљивост нервних периферних органа, шиљу нервном средштуру толико мноштво утисака, да је нервним ћелијама немогуће одморити се и заспати. Већа раздражљивост живаца, свјежост ума и бдење појави су произведени једним истим узроком, те се с тога и слажу. Обратан исто се тако слажу забавост живаца, тромост ума и сан, те скупа преставају противну страну горњих појава.

Учинимо још један корак даље: наркотична и анестетична средства правни су физиолошки антидоти против дјетства кафе, чаја и т. д. А обратан кафа и чај успављују или уништавају дјетства опијума, етера и т. д.

Ова теорија сна, основана на дјетству кафејинских и наркотичних средстава, јеро је проста, јасна и сходна најпознатијим законима нервног живота.

(Наставиће се.)

